

УДК 657.221 :330

JEL Classification: M410

Н. В. Винниченко

кандидат економічних наук, доцент

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»

Н. В. Винниченко

кандидат экономических наук, доцент

ГБУЗ «Украинская академия банковского дела Национального банка Украины»

N. V. Vynnychenko

kandidat of economics, associate professor

SHEI «Ukrainian Academy of Banking of National Bank of Ukraine»

**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ
ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
ОБЩИЕ АСПЕКТЫ ОПТИМИЗАЦИИ УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКИ
КАК СРЕДСТВА ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ
ПРЕДПРИЯТИЯ
GENERAL PRINCIPLES OPTIMIZING ACCOUNTING POLICIES
AS A MEANS TO INCREASE THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS**

В статті розкрито загальні засади формування облікової політики та визначено основні вимоги, яким вона має відповідати як інструмент підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Визначено основні відмінності щодо формування облікової політики за міжнародними стандартами та національним законодавством з бухгалтерського обліку.

Ключові слова: облікова політика, інвестиційна привабливість, прибутковість, ризикованість, оптимізація, методи оцінки, трансформація, фінансова звітність.

В статье раскрыты общие принципы формирования учетной политики и определены основные требования, которым она должна соответствовать как инструмент повышения инвестиционной привлекательности предприятия. Определены основные различия формирования учетной политики в соответствии с международными стандартами учета и национальным законодательством.

Ключевые слова: учетная политика, инвестиционная привлекательность, доходность, рискованность, оптимизация, методы оценки, трансформация, финансовая отчетность.

In the article are the basic principles of formation of accounting policies and the main requirements that it must meet as a tool to increase the investment attractiveness. The main differences in the formation of accounting policy based on international standards and national legislation on accounting.

Key words: accounting policies, investment attractiveness, profitability, riskiness, optimization, evaluation methods, transformation, financial statements.

Постановка проблеми. В умовах фінансової обмеженості більшість суб'єктів господарювання здійснюють пошук зовнішніх джерел фінансування, серед яких останнім часом найбільшої актуальності набувають банківські кредити та інвестиційні ресурси. Якщо перші отримують за умов стабільного функціонування підприємства та наявності застави, то для інвесторів не завжди

стабільність є єдиним показником, який береться до уваги при прийнятті рішення щодо вибору об'єкту інвестування. Важливим для інвестора виступає, як правило, ряд показників, які характеризують переваги і недоліки прийняття інвестиційних рішень, зокрема, особливе місце при цьому належить співвідношенню рівня прибутковості діяльності та рівня її ризикованості. Таке

співвідношення, як прямо, так і опосередковано, визначається вибором підприємством форм, методів і процедур, які воно використовує як в своїй діяльності, в цілому, так і в обліковому процесі, зокрема. Основою формування облікових альтернатив виступає облікова політика підприємства, яка забезпечує як якість облікової інформації, що надається користувачам, так і особливості визначення показника прибутковості. В умовах постійних законодавчих змін та трансформації фінансової звітності за МСФЗ особливої актуальності набувають питання оптимізації облікової політики з метою формування ефективної інформації як невід'ємної складової інвестиційної привабливості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Останнім часом питанням формування ефективної облікової політики приділялася значна увага в роботах Ф. Бутинця, Г. Кірейцева, М. Кужельного, В. Сонка, Я. Олійника, Л. Гуйди, Л. Романової, М. Щирби та багатьох інших. З прийняттям Податкового кодексу України в фаховій літературі з'явилася значна кількість робіт присвячених необхідності внесення змін до облікових політик вітчизняних підприємств. Зокрема ці питання знайшли своє відображення в роботах О. Водоп'янової, Л. Гончар, Т. Шумакової, А. Озеран, Ю. Єгорова, Н. Реутова та ін. Не залишилися без уваги і питання впливу на облікову політику трансформаційних процесів пов'язаних з використанням МСФЗ, які досліджувалися такими вченими як: Н. Бондар, В. Бабич, Б. Валуєв, С. Дробязко, Н. Таранець, В. Луговський та ін. Проте не зважаючи на значну кількість досліджень за даною тематикою, питання оптимізації облікової політики з метою підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств залишаються поза увагою.

Постановка завдання. З метою підвищення інвестиційної привабливості підприємств існує потреба оптимізації їх облікової політики, яка б гарантувала максимальний рівень прибутковості їх діяльності та забезпечувала потенційним інвесторам достатній рівень впевненості при прийнятті інвестиційних рішень.

Виклад основного матеріалу. За умови зростання попиту на інвестиційні ресурси, формування впевненості при прийнятті інвестиційних рішень інвестором можливе шляхом забезпечення прозорості основних показників фінансової звітності, що в свою чергу, вимагає дотримання основних якісних характеристик визначених Концептуальною основою складання та подання фінансової звітності [2]. В контексті формування фінансової звітності серед таких якісних характеристик

визначено доречність, тобто забезпечення доцільності інформації для користувачів, зокрема інвесторів, та суттєвість і достовірність. В свою чергу щодо подання фінансової звітності важливим для інвесторів є зрозумілість і зіставність фінансової звітності, які передбачають в тому числі і надання інвесторам інформації щодо прийнятої суб'єктами господарювання облікової політики. Це в свою чергу зумовлює необхідність вибору підприємством таких принципів, методів і процедур, які підвищать ефективність облікового процесу та сприятимуть розкриттю інформації про діяльність підприємства найкращим чином.

Методика формування облікової політики досить довго була дискусійною, проте з прийняттям Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства більшість питань, які раніше викликали непорозуміння, втрачили свою актуальність. Починаючи з 2000 року вимоги щодо змістовного наповнення облікової політики чітко не регламентувалися на нормативному рівні. Облікові політики на вітчизняних підприємствах були як занадто громіздкі, з дублюванням більшої частини ПСБО, так і дуже формальні – з зазначенням загальних моментів, які не відображали специфіки діяльності підприємства.

Починаючи з 2013 року Методичними рекомендаціями щодо облікової політики визначено, що в наказі про облікову політику мають наводитися принципи, методи і процедури, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більше ніж один варіант, а також попередні оцінки, які використовуються підприємством з метою розподілу витрат між відповідними звітними періодами [3]. Цим нормативним документом також виключаються зі змісту облікових політик одно-варіантні методи оцінки, обліку і процедур та передбачаються основні елементи облікової політики за якими наводяться можливі альтернативи. Крім того зазначено, що цей перелік не виключає можливості висвітлення і інших моментів, які мають альтернативний характер, та вплинуть на суттєвість інформації для інвесторів.

Зміст облікової політики має формуватися з урахуванням того, що вона має бути не тільки засобом раціоналізації облікового процесу, а і способом підвищення інвестиційної привабливості підприємства, адже кожен факт господарського життя прямо чи опосередковано здійснює вплив на фінансовий результат підприємства. А тому виникає потреба у визначенні в обліковій політиці по всіх суттєвих аспектах її змістовного напов-

нення, особливо в частині, яка вплине на прийняття потенційним інвестором рішення на користь підприємства.

При формуванні облікової політики, на нашу думку, потрібно врахувати не тільки положення бухгалтерського обліку, а і зазначити суттєві аспекти за якими існують відмінності в податковому, управлінському обліку та при складанні звітності за МСФЗ, а ще ті, що створюють передумови для виникнення відмінностей у визначенні результату діяльності. Серед таких відмінностей можна виділити відмінності пов'язані, по-перше, з застосуванням різних методів оцінки в бухгалтерському та податковому обліку, зокрема, та по-друге вибору альтернативних методів оподаткування, в цілому. Щодо першого, то прикладом таких відмінностей можуть бути відмінності у визнанні суми доходів отриманих від надання послуг, особливо, якщо частка таких доходів в загальній структурі доходів підприємства становить найбільш вагомий частку. Щодо другого, то варто відзначити, що на нормативному рівні передбачені альтернативи щодо вибору підприємствами методів та систем оподаткування на власний розсуд, які в свою чергу тісно пов'язані з визначенням чистого прибутку підприємства, зокрема можливість вибору сільськогосподарськими підприємствами методу оподаткування.

Особливістю облікових політик більшості підприємств залишається їх концентрація на положеннях бухгалтерського і податкового обліку, та не достатнє врахування особливостей управлінського обліку, що в свою чергу створює передумови для зниження ефективності виконання управлінських функцій на підприємстві, зокрема, та зниження їх інвестиційної привабливості в цілому. Більшість положень облікової політики стосовно управлінського обліку обумовлені специфікою діяльності підприємства та обраною стратегією його розвитку, а тому надати чіткі рекомендації щодо їх уніфікації майже не можливо. В багатьох роботах наголошується на неможливості уніфікації положень облікових політик, так, зокрема і І. Пряничникова вважає, що досить важко надати уніфіковані рекомендації щодо розкриття інформації у обліковій політиці, оскільки кожний суб'єкт господарювання має власну специфіку ведення господарської діяльності [3].

За умови необхідності надання інформації не тільки вітчизняним, але і закордонним інвесторам, оптимізація облікової політики має здійснюватися обов'язково з урахуванням положень кожного з діючих МСФЗ. При цьому варто враховувати не тільки методичні положення обумовлені специфікою діяльності конкретного підприєм-

ства, а й загальні моменти щодо формування та зміни облікових політик, які супроводжуються існуючими відмінностями в міжнародних стандартах обліку та вітчизняних нормативних актах, що представлені в табл. 1.

Проте окрім загальних відмінностей мають місце і ряд відмінностей в застосуванні методичних положень визначених міжнародними стандартами у порівнянні з вітчизняною методикою обліку, які в цілому створюють передумови для трансформації вітчизняної звітності у відповідності до міжнародних вимог. Трансформація фінансової звітності вимагає коригування окремих її статей шляхом перегруповування окремої облікової інформації чи взагалі шляхом їх коригування. Досить часто в економічній літературі наголошується на низькій якості облікової інформації, а тому складання звітності за МСФЗ, на нашу думку, має вплинути не тільки на кінцевий результат – саму звітність, а і створить передумови для підвищення якості облікової інформації, яка на нашу думку є важливою для потенційних інвесторів. Крім того МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» вже передбачає можливі альтернативи, які також можуть обиратися підприємством. Альтернативні моменти передбачені і багатьма іншими міжнародними стандартами та при цьому слід враховувати, що існують міжнародні стандарти за якими взагалі не існує еквівалентів в ПСБО, що обумовлює необхідність приведення у відповідність облікової політики, яка в подальшому дозволить конверсію фінансової звітності та ведення обліку за міжнародними стандартами. Це дозволить підприємству не тільки надавати фінансову звітність, яка буде зіставною і порівнюваною, а і забезпечить можливість залучення додаткових іноземних інвестиційних ресурсів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок за цим напрямком досліджень. Необхідність виходу на міжнародні ринки капіталу зумовлює не тільки необхідність ведення обліку та складання звітності за МСФЗ, а і створює передумови для конкретизації за всіма суттєвими аспектами з числа можливих альтернатив тих методів оцінки та обліку, які дозволять максимізувати результат діяльності підприємства. На сучасному етапі виникає необхідність визначення таких методів у внутрішніх регламентах, серед яких найважливіше місце посідає облікова політика підприємства. Роль облікової політики та її вплив на результати діяльності підприємств в економічній літературі сьогодні доведена, проте виникає необхідність систематизації і узагальнення всіх суттєвих альтернативних ас-

Таблиця 1

**Відмінності у вимогах щодо формування і зміни облікової політики за МСФЗ та ПСБО
[авторська розробка]**

Суттєві аспекти	Вимоги до облікової політики за МСФЗ	Вимоги до облікової політики за національними положеннями
Визначення поняття «облікова політика»	Конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності [4]	Сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [6]
Розкриття інформації про облікові політики	Розкриваються у стислому викладі суттєві облікові політики: а) основу (або основи) оцінки, застосовані при складанні фінансової звітності; б) інші застосовані облікові політики, що є доречними для розуміння фінансової звітності [5]	Розкривається в примітках до річної фінансової звітності в описовій формі або з наданням копії розпорядчого документа про встановлення чи зміну облікової політики [8]
Виправлення помилок, допущених при складанні фінансових звітів	Потенційні помилки поточного періоду, виявлені протягом цього періоду, виправляють до затвердження фінансової звітності до випуску. Проте суттєві помилки іноді не виявляють, доки не настане подальший період, і такі помилки попереднього періоду виправляють у порівняльній інформації, поданій у фінансовій звітності за такий подальший період [4]	Здійснюється шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного року, якщо такі помилки впливають на величину нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Виправлення помилок, які відносяться до попередніх періодів, вимагає повторного відображення відповідної порівняльної інформації у фінансовій звітності [1]
Зміни облікової політики	Здійснюються, якщо зміна вимагається МСФЗ, або приводить до того, що фінансова звітність надає достовірну та доречнішу інформацію про вплив операцій, інших подій або умов на фінансовий стан, фінансові результати діяльності або грошові потоки суб'єкта господарювання [4]	Здійснюються, якщо змінюються на підприємстві статутні вимоги, змінюються вимоги органу, який здійснює функції з державного регулювання методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності чи зміни облікової політики забезпечать більш достовірне відображення подій (господарських операцій) у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності [3]

пектів, які у загальному вигляді здійснюють вплив на формування, зміну і розкриття інформації про облікові політики вітчизняних підприємств в тому числі і у відповідності до міжнародних вимог.

Бібліографічні посилання

1. Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6: Наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999 № 137. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>. – Законодавство України.
2. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_009.
3. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=382876. – Законодавство України.
4. Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки [Електронний ресурс] : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020. – Законодавство України.
5. Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності [Електронний ресурс] : Міжнародний стандарт фінансової звітності 1. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_013 – Законодавство України.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> – Законодавство України.
7. **Пряничникова І.** Перший крок до МСФЗ: нова облікова політика / І. Пряничникова // *Баланс*. – 2007. – № 63 (709). – С. 31–34.
8. **Чалий І.** Наказ про облікову політику: конституція, яку потрібно виконувати [Електронний ресурс] / І. Чалий. // *Бухгалтерія*. – 2013. – № 4 (1043). – Режим доступу: <http://www.buhgalteria.com.ua/Hit>.

html?id=3140. – Бухгалтерія : право, податки, консультація.

List of references

1. Bug fixes and changes in the financial statements: Regulations (standards) 6: Order of the Ministry of Finance of Ukraine of 28.05.1999 № 137. – Mode of access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>. – Legislation of Ukraine.
2. Financial reporting framework – Mode of access: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_009 – Legislation of Ukraine.
3. Guidelines on accounting policies: Ministry of Finance of Ukraine [electronic resource]. – Mode of access: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=382876. – Legislation of Ukraine.
4. Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors: International Accounting Standard 8. – Mode of access: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020. – Legislation of Ukraine.
5. First-time Adoption of International Financial Reporting Standards: International Financial Reporting Standard 1. – Mode of access: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_013 – Legislation of Ukraine.
6. On Accounting and Financial Reporting in Ukraine [electronic resource]: Law of Ukraine of 16.07.1999 № 996–XIV. – Mode of access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> – Legislation of Ukraine.
7. **Pryanychnykova I.** The first step to IFRS: new accounting policy / I. Pryanychnykova // Balance. – 2007. – № 63 (709). – P. 31-34.
8. **Chaly I.** Order of accounting policy: the constitution you want to perform // Accounting. – 2013. – № 4 (1043). – Mode of access: <http://www.buhgalteria.com.ua/Hit.html?id=3140>. – Accounting: law, tax, consulting.